

LETNO POROČILO 2024

Avtorica: Leia Trojanšek
Mentorica: Irena Gmajner

1.

UVOD

Po zmanjšanju globalne gospodarske aktivnosti v letu 2009 za 0,6 %, predvsem zaradi nadaljevanja recesije v razvitih gospodarstvih, je bilo za leto 2010 značilno oživljanje aktivnosti in trgovine.

Rast BDP je bila še zlasti izrazita v državah v razvoju. Zmerna gospodarska rast v razvitih gospodarstvih je bila v glavnem posledica uvoznega povpraševanja hitro rastočih držav v razvoju, državnih stimulativnih ukrepov in likvidnostne podpore centralnih bank.

V Sloveniji je gospodarska rast v letu 2010 z 1,2 % zaostajala za povprečjem evrskega območja, predvsem zaradi poglobljanja krize v gradbeništvu in negativnih gibanj v finančnem posredništvu. Rast domačega povpraševanja, brez upoštevanja obnavljanja zalog, je bila še vedno negativna, predvsem zaradi nadaljnjega padanja investicij, medtem ko je bila rast zasebne potrošnje rahlo pozitivna. K skupni rasti BDP je neto izvoz prispeval dobri dve tretjini, predvsem zaradi naročil v naših trgovinskih partnericah.

Zaradi slabih razmer na trgu dela in konsolidacije javnih financ bo tudi v prihodnje glavni na gospodarske rasti temeljila na izvozu, zato je vodenje ustrezne makroekonomske politike za zagotavljanje cenovne in stroškovne konkurenčnosti ključnega pomena za gospodarsko uspešnost države.

Povprečna inflacija, merjena s harmoniziranim indeksom cen življenjskih potrebščin, je v letu 2010 znašala 2,1 %, kar je 1,2 odstotne točke več kot v letu 2009 in 0,5 odstotne točke več kot v povprečju evrskega območja. K povišanju so največ prispevale cene energentov in višje trošarine.

Osnovna inflacija je, tudi zaradi šibkega okrevanja aktivnosti in povpraševanja, ostala na nizki ravni, kar pa se lahko izkaže kot samo prehodno obdobje zaradi neugodnih gibanj v vhodnih stroških.

Rast stroškov dela na enoto proizvoda (ULC) se je v letu 2010 umirila, kar je treba pripisati zlasti učinku povečanja produktivnosti zaradi zmanjševanja zaposlenosti. Kljub temu trendi na srednje razdobje kažejo, da so se ti stroški poviševali bolj kot v večini držav evrskega območja. Najpomembnejši značilnosti poslovanja slovenskih bank v lanskem letu sta zmanjšanje bilančne vsote in poslovanje z izgubo. Banke so se zaradi neugodnih razmer na finančnih trgih razdolževale pri bankah v tujini, odplačale so leto prej močno povečane obveznosti do Evrosistema, država je zmanjševala vloge pri bankah, gospodinjstva pa so jih skromno povečala. Banke so se prilagajale z zmanjševanjem naložb v vrednostne papirje in naložb pri bankah. Hkrati so se z zadrževanjem rasti kreditiranja podjetij še naprej odzivale na naraščajoče težave sektorja podjetij, ki z dokapitalizacijami že nekaj let ne uspe izboljšati neustreznega razmerja med lastniškimi in dolžniškimi viri financiranja. Nakopičene težave podjetij so se lani kazale na dva načina.

Prvič, povečala se je razlika med kreditnim povpraševanjem in kreditno sposobnim povpraševanjem, ter drugič, močno sta se povečali zamujanje in neporavnavanje finančnih obveznosti, med drugim tudi do bank. Poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja ter posledično neizogibno povečanje slabitev in rezervacij sta glavna razloga za izgube bančnega sistema v lanskem letu. Poslovanje bank z gospodinjstvi je bilo zadovoljivo. Širilo se je predvsem zaradi dolgoročnega stanovanjskega kreditiranja. Bančni sistem je kljub izstopajočemu kreditnemu in dohodkovnemu tveganju lani ohranjal ustrezno likvidnost in solventnost.

Ob upoštevanju potrebe po aktivnejši vlogi bank pri iskanju izhoda iz krize bo v letu 2011 nujna dokapitalizacija posameznih bank. Ljubljana, april 2011 Guverner Banke Slovenije Marko Kranjec

1.1. Izvajanje strategije Banke Slovenije

Leto 2010 je bilo drugo leto uresničevanja Strateškega načrta 2009–2012. V tem načrtu je Banka Slovenije opredelila sedem temeljnih ciljev, ki jih v svojih aktivnostih zasleduje.

Temeljni cilj I: „Zagotavljati stabilnost cen v evrskem območju s sodelovanjem pri oblikovanju in izvrševanju denarne politike Evrosistema”

S prilagajanjem obrestnih mer se je Evrosistem ustrezno odzival na gospodarske razmere. Zaradi gospodarske krize je v denarno politiko uvedel tudi nestandardne ali neobičajne instrumente, ki so se z normalizacijo razmer v letu 2010 postopno začeli umikati. Banka Slovenije je v letu 2010 še naprej aktivno izvajala denarno politiko nestandardnih ukrepov Evrosistema.

Temeljni cilj II: „Podpirati splošno ekonomsko politiko za blaginjo skupnosti v Republiki Sloveniji”

V rednih publikacijah gospodarskih in finančnih gibanj je Banka Slovenije sproti ocenjevala makroekonomska in finančna gibanja v Republiki Sloveniji in s Poročilom o cenovni stabilnosti dvakrat letno javnosti sporočala svoje napovedi teh gibanj skupaj z oceno negotovosti v gospodarskem okolju. V okviru enotne metodologije je sooblikovala pogled Evrosistema na dogajanja v javnih financah v državah Evrosistema in redno sodelovala tudi pri oblikovanju makroekonomskih napovedi Evrosistema. Spodbujala je samostojno analitično in raziskovalno delo ter zagotavljala podatkovne podlage za analitične in modelske ocene za podporo usmerjanja ekonomske politike. Banka Slovenije je po vzoru sistema matričnega poročanja za banke (vpeljana leta 2006) in investicijske sklade (razvito v letu 2009) v letu 2010 začela projekt enotnega poročanja za zavarovalnice skupaj z AZN in Slovenskim zavarovalnim združenjem.

V okviru ESCB in CEBS je sodelovala pri usklajevanju metodologije monetarnih in finančnih statistik za potrebe nadzora. Banka Slovenije kakovostno izpolnjuje svoje obveznosti statističnega poročanja v Evrosistemu ter zagotavlja javnosti dostop do podatkov v skladu s statističnimi standardi ESCB in evropskega statističnega sistema (ESS). Temeljni cilj III: „Prizadevati si za finančno stabilnost, za visoko kakovostno oskrbo z gotovino ter za varne in učinkovite plačilne sisteme, upošteva načela tržnega gospodarstva in proste konkurence ter interese potrošnikov” Banka Slovenije analizira stabilnost slovenskega finančnega sistema. Poleg občasnih internih analitičnih informacij dvakrat letno pripravi celovito analizo sprememb tveganj v bančnem sistemu in analizo stabilnosti finančnega sistema.

Analize tudi javno objavlja, po potrebi pa se glede na ugotovljene spremembe odzove z ustreznimi ukrepi. Banka Slovenije sodeluje v Evrosistemu pri ugotavljanju potreb po gotovini in v ožji skupini nacionalnih centralnih bank na podlagi sporazuma o tiskanju bankovcev naroča tiskanje dodeljene količine bankovcev na podlagi javnega razpisa. Nemoteno oskrbo z bankovci zagotavlja prek petih depotnih bank, reciklira za obtok primarne bankovce in izloča neprimerne. Skupaj z drugimi nacionalnimi centralnimi bankami in ECB Banka Slovenije sodeluje pri projektih in aktivnostih, s katerimi Evrosistem uvaja integracijo, harmonizacijo in standardizacijo plačilnih in poravnalnih sistemov v evrskem območju (T2S, CCBM2, SEPA), ter zagotavlja njihovo nemoteno poslovanje. S pregledi de-

lovanja plačilnih sistemov ocenjuje tveganja pri poslovanju ter zahteva od upravljavcev in udeležencev, da jih ustrezno obvladujejo.

Temeljni cilj IV:

„Optimalizirati aktivno vlogo Banke Slovenije v ESCB s strokovnim sodelovanjem“

Banka Slovenije redno sodeluje pri aktivnostih Odborov ESCB in usmerja aktivnost svojih članov v njih. Od ustreznih služb zahteva oceno vsebin in stališča do predlogov, ki jih obravnava Svet ECB. Načinu delovanja ESCB je prilagodila tudi notranjo organizacijo dela. Banka Slovenije se je v letu 2010, skupaj z avstrijsko in italijansko centralno banko ter ECB aktivno vključila v pripravo in izvedbo projekta FIS (Financial Information System), katerega cilj je uvesti enotne informacijske rešitve pri poročanju o poslovanju med centralnimi bankami Evrosistema. Banka Slovenije tudi sodeluje v skupnih programih Evrosistema pri zagotavljanju tehnične pomoči in je tudi sama oblikovala program bilateralne tehnične pomoči, usmerjen v centralne banke držav zahodnega Balkana, ki še niso članice Evropske unije.

Aktivno sodeluje tudi pri programu Centra za odličnost financ, ki deluje pod sponzorstvom mednarodnih finančnih institucij.

Temeljni cilj V: „Oblikovati in izvrševati pogoje za stabilen bančni sistem, uspešno poslovanje bank in za varnost vlog v bankah in hranilnicah“

Nadzor nad poslovanjem bank temelji na učinkovitem uvajanju bančne in drugih relevantnih direktiv, ki se zaradi finančne krize razmeroma hitro spreminjajo in dopolnjujejo. Banka Slovenije je v letu 2010 aktivno sodelovala pri oblikovanju nacionalne zakonodaje in podzakonskih aktov, ki urejajo poslovanje bank in hranilnic. Pri tem ima v letu 2010 poseben pomen sistem jamstva za vloge. Z aktivnim spremljanjem učinkov protikriznih ukrepov in priporočil ter izvajanjem nadzora nad kreditnimi tveganji je Banka Slovenije še naprej spodbujala ustrezen odziv vodstva bank na težje pogoje poslovanja doma in v tujini. Samo tako so bile banke sposobne prevzeti morebitna povečana kreditna tveganja in ustrezno zagotavljati svojo likvidnost.

Temeljni cilj VI: „Zagotavljati zanesljiv sistem upravljanja tveganj in procesov neprekinjenega poslovanja“

Banka Slovenije določa politike za obvladovanje tveganj in nadzira njihovo izvajanje prek dveh poti: finančna tveganja prek Investicijskega odbora, operativna tveganja, varnost informacijskega sistema in neprekinjeno poslovanje pa prek Odbora za operativna tveganja. Na obeh področjih razvija nove metode in jih postopno uvaja v prakso, da bi izboljšala obvladovanje tveganj in s tem zmanjšala tveganja, ki jim je izpostavljena. V letu 2010 je Banka Slovenije vzpostavila nov rezervni računalniški center in v praksi implementirala večjo stopnjo zanesljivosti sistema neprekinjenega poslovanja.

Temeljni cilj VII: „Skrbeti za učinkovito, prilagodljivo in stroškovno optimalno organizacijo z motiviranimi in strokovno usposobljenimi zaposlenimi in jo podpirati“

Tudi v letu 2010 je Banka Slovenije znižala stroške svojega poslovanja glede na predhodno leto, in sicer za 3,4 %. Število efektivno zaposlenih ostaja pod ciljno ravni, določeno s finančnim načrtom (428 zaposlenih). Hkrati se izboljšuje kvalifikacijska sestava zaposlenih. Banka Slovenije postopno operacionalizira srednjeročno načrtovanje, sistem spremljanja stroškov po centralnobančnih funkcijah, projektno delo in informatizacijo razvojnega dela.

1.2. Gospodarsko okolje in bančni sistem

Gospodarsko okolje Po zmanjšanju globalne gospodarske aktivnosti v letu 2009 za 0,6 %, predvsem zaradi nadaljevanja recesije v razvitih gospodarstvih, je bilo za leto 2010 značilno oživiljanje gospodarstev.

Rast BDP je bila še zlasti izrazita v državah v razvoju. Zmerna gospodarska rast v razvitejših gospodarstvih je bila predvsem posledica državnih pomoči in stimulativnih ukrepov centralnih bank ter hitre rasti uvoznega povpraševanja držav v razvoju. Te so v letu 2010 že dosegale stopnje rasti iz obdobja pred krizo. Tako se je globalni BDP v letu 2010 po prvih ocenah Mednarodnega denarnega sklada (MDS) povečal za 5,0 %, velik delež k skupni rasti pa so prispevale države BRIK2. Njihov delež v globalnem BDP znaša že skoraj 25 %. Gospodarska rast je v letu 2010 na Kitajskem presegla 10 %, v Indiji pa se je približala 9 %. Hitra rast aktivnosti je povečala tudi inflacijska pričakovanja, zato sta centralni banki teh dveh držav ob koncu leta 2010 že začeli izvajati omejevalno denarno politiko.

Med razvitimi gospodarstvi je bila gospodarska rast v letu 2010 zmerna v evrskem območju, kjer je dosegla 1,7 %, v ZDA pa se je dvignila na 2,8 %.

Vir: Eurostat, za Kitajsko in Indijo – www.tradingeconomics.com Povečana državna pomoč gospodarstvu in nižji davčni prihodki so v razvitih državah precej povečali proračunske primanjkljaje in javni dolg.

To je vodilo do zniževanja bonitetnih ocen držav in bank v perifernih državah evrskega območja ter do naraščanja pribitkov na njihove obveznice, predvsem na grške in irske, nad donosnostmi najmanj tveganih obveznic. S tem se je še dodatno povečala nujnost konsolidacije javnih financ držav evrskega območja. Grčija in Irska sta zaradi povečanega javnega dolga in težav s servisiranjem velikih javnofinančnih primanjkljajev aprila oziroma novembra 2010 zaprosili za pomoč EU. Ta je skupaj z MDS zagotovila sredstva, da bi stabilizirala razmere na trgih državnih obveznic. Neizodostna gospodarska rast se je lani odražala tudi na trgu dela evrskega območja in ZDA, in sicer z majhnim številom novih delovnih mest ter ohranjanjem brezposelnosti na ravneh med 9 % in 10 %.

Vir: Eurostat, za Kitajsko www.tradingeconomics.com Inflacija v razvitih gospodarstvih je bila v letu 2010 nizka predvsem zaradi razmeroma nizke ravni domačega trošenja gospodinjstev.

To se je pokazalo v nizki osnovni inflaciji, ki je v letu 2010 znašala 0,9 % v evrskem območju in 1,0 % v ZDA.³ Tudi inflacija, merjena s celotnim indeksom cen življenjskih potrebščin, je ostala v povprečju leta nizka. V evrskem območju in ZDA je v letu 2010 znašala 1,6 %, na Japonskem pa so se cene znižale za 0,7 %. Inflacija se je pod vplivom visoke gospodarske rasti hitro poviševala na Kitajskem, v Indiji pa je bila kljub postopnemu zniževanju nad 9 %. Zaradi hitrejše rasti cen surovin in hitre gospodarske rasti sta centralni banki obeh držav v zadnjem četrtletju leta 2010 že začeli izvajati bolj omejevalno denarno politiko. Cenovni pritiski zaradi hitre rasti cen surovin so se ob koncu leta 2010 začeli izražati tudi v rasti cen na evrskem območju in ZDA. Na hitrejši prenos rasti dolarskih cen surovin v inflacijo evrskega območja je vplivalo tudi zmanjšanje vrednosti evra. V prvi polovici leta 2010 je bila rast cen surovin in nafte zmerna zaradi negotovega oživiljanja razvitih gospodarstev, v drugi polovici leta pa se je rast močno povečala pod vplivom povečanega povpraševanja hitro rastočih držav in boljših napovedi glede gospodarske rasti v ZDA v letu 2011. Leta 2010 je bilo treba za sodček nafte Brent odšteti 80 USD, kar je 29 % več kot v povprečju leta 2009. V evrih se je sodček nafte zaradi depreciacije do dolarja podražil za 36 %. Cena sodčka nafte je decembra 2010 že presegla 90 USD, kar je bilo na ravni cen v prvih mesecih leta 2008, ko se je začela izredno hitra rast cen nafte in drugih surovin. V celoti so bile cene primarnih surovin glede na leto 2009 v povprečju višje za 25 %, med njimi pa so se najizraziteje povišale cene industrijskih surovin, za 47 %. Cene hrane so bile višje za slabo desetino,

njihova rast pa se je povišala predvsem ob koncu leta in je dosegla decembra medletno 28 %. Cene hrane so se poviševale predvsem zaradi vremenskih neugodnosti in večjega povpraševanja držav v razvoju. V večjih razvitih gospodarstvih se je v letu 2010 nadaljevala spodbujevalna politika centralnih bank, v gospodarsko pomembnejših državah v razvoju pa so ob koncu leta centralne banke že začele dvigovati ključne obrestne mere. Ključna obrestna mera Evropske centralne banke je ostala od maja 2009 na ravni 1,00 %, ključna obrestna mera ameriške centralne banke (Fed-a) pa je od decembra 2009 na intervalu med 0,00 % in 0,25 %. Obe najpomembnejši centralni banki še vedno izvajata začasne ne-standardne ukrepe. Fed je novembra napovedal drugi krog odkupa državnih vrednostih papirjev v vrednosti 600 mrd USD, ki bo predvidoma potekal do konca drugega četrletja leta 2011. Odkupe dolžniških vrednostnih papirjev je od maja izvajala tudi ECB (glej okvir 1). Gibanje tečaja evra glede na dolar je bilo v letu 2010 volatilno, v povprečju leta pa je evro izgubil 4,8 % vrednosti in je bil vreden 1,33 dolarja. V prvem polletju je evro izgubljal vrednost predvsem zaradi pričakovane hitrejše rasti ameriškega gospodarstva. Do oktobra se je nato vrednost evra poviševala predvsem zaradi ugodnih gospodarskih rezultatov evrskega območja v drugem četrletju in pričakovane najave drugega kroga odkupa državnih vrednostih papirjev s strani Fed-a. V zadnjih dveh meseca leta 2010 je evro ponovno izgubljal vrednost zaradi dodatnega poslabšanja javnofinančnih razmer v nekaterih perifernih članicah evrskega območja in znižanja njihovih bonitetnih ocen. V Sloveniji je gospodarska rast v letu 2010 z 1,2 % zaostala za povprečjem evrskega območja predvsem zaradi poglobljanja krize v gradbeništvu in negativnih gibanj v finančnem posredništvu. Ob ponovnem zmanjšanju gradbenih investicij se je dodana vrednost v gradbeništvu drugo leto zapored zmanjšala za okrog 15 %. Z odlogom enega leta se je ekonomsko-finančna kriza začela kazati tudi na dodani vrednosti finančnega posredništva, ki se je lani zmanjšala za 3 %. Stopnje rasti dodane vrednosti so bile v veliki večini drugih dejavnosti pozitivne, rast pa je bila najvišja v dejavnostih, večinoma odvisnih od tujega povpraševanja. V predelovalnih dejavnostih je dosegla 8 %, v prometu, skladiščenju in zvezah pa slabih 6 %. Rast končne potrošnje gospodinjstev je postala pozitivna, a nizka, saj so se razmere na trgu dela v letu 2010 še poslabšale. Merjeno z realno vrednostjo mase bruto plač se je drugo leto zapored zmanjšala tudi kupna moč prebivalstva. Rast končne potrošnje države se je znižala na slab odstotek, predvsem zaradi izvajanja ukrepov za konsolidacijo javnih financ. Ob pozitivni, a nizki rasti domače potrošnje se je lani znižal pozitiven prispevek menjave s tujino k rasti BDP, h kateri pa je izdatno prispevalo obnavljanje zalog. Zaradi slabih razmer na trgu dela in konsolidacije javnih financ bo tudi v prihodnje glavnina gospodarske rasti v Sloveniji temeljila na izvozu, zato je vodenje ustrezne makroekonomske politike za zagotavljanje cenovne in stroškovne konkurenčnosti ključnega pomena za gospodarsko uspešnost države. Ker se trg dela na gospodarsko aktivnost odziva z zamikom, se je tudi v letu 2010 nadaljevalo zmanjševanje zaposlenosti. Po 1,9-odstotnem padcu v letu 2009 se je skupna zaposlenost v letu 2010 znižala še za 2,2 %. Znižanje zaposlenosti je bilo največje v predelovalnih dejavnostih in gradbeništvu, za 6,3 % oziroma 9,5 %. Zmanjševanje zaposlenosti v celotnem gospodarstvu je ublažilo zaposlovanje v javnem sektorju, kjer se je leta 2010 število zaposlenih povečalo za 1,8 %, najbolj zaradi povečanja v dejavnosti izobraževanja. Število registriranih brezposelnih oseb se je v povprečju leta 2010 povečalo za okoli 16 % oziroma 14.000 oseb, ob koncu leta pa je bilo registrirano brezposelnih že več kot 110.000 oseb. V letu 2010 se je v nasprotju z evrskim območjem harmonizirana stopnja brezposelnosti v Sloveniji spet močno povišala in ob koncu leta dosegla 7,7 %. Povprečna inflacija, merjena s harmoniziranim indeksom cen življenjskih potrebščin, je v letu 2010 znašala 2,1 %, kar je 1,2 odstotne točke več kot v letu 2009 in 0,5 odstotne točke več kot v povprečju evrskega območja. K povišanju so največ prispevale cene energentov, predvsem zaradi višjih cen nafte na svetovnih trgih in višjih trošarin na električno energijo, zemeljski plin in pogonska goriva. Medtem so kazalniki osnovne inflacije ostali na nizki ravni oziroma so v letu 2010 še upadli in bili precej pod povprečjem evrskega območja. Rast cen storitev

se je upočasnila, cene industrijskih proizvodov pa so se v povprečju leta celo znižale. Osnovna inflacija, merjena s HICP brez cen energentov, hrane, alkohola in tobaka, je v letu 2010 znašala -0,4 %, kar je 2,1 odstotne točke manj od povprečja leta 2009 in 1,4 odstotne točke pod povprečjem evrskega območja. Tudi druga dva kazalnika osnovne inflacije, brez cen energentov ter brez cen energentov in nepredelane hrane, sta bila v letu 2010 pod povprečjem evrskega območja, in sicer za približno 0,7 odstotne točke. Na osnovno inflacijo v Sloveniji in evrskem območju so vplivali počasno oživljanje gospodarske aktivnosti in slabe razmere na trgu dela, kar je negativno vplivalo na končno potrošnjo gospodinjstev. Nižja raven osnovne inflacije v Sloveniji pa je tudi posledica nekaterih posebnih dejavnikov, med katere spadata nadpovprečno znižanje cen avtomobilov in znižanje rasti cen storitev, tudi zaradi sprememb pri merjenju cen šolske prehrane. Rast stroškov dela na enoto proizvoda (ULC) se je v letu 2010 bistveno umirila po visokem povečanju v predhodnih dveh letih. Umiritev rasti je bila predvsem posledica obrata v gibanju produktivnosti, saj je po izredno močnem padcu v letu 2009 medletna rast produktivnosti na začetku leta 2010 postala pozitivna. Na rast produktivnosti dela sta vplivala povečevanje dodane vrednosti in tudi nadaljnje zmanjševanje zaposlenosti. Rast produktivnosti dela je bila najvišja v drugem četrtletju 2010, ko se je BDP povečal za 2 %, proizvod na zaposlenega pa je bil medletno višji za 5,0 %. Čeprav se je medletna stopnja rasti stroškov dela na zaposlenega leta 2010 precej povišala, ostaja zmerna glede na visoko rast produktivnosti in enkratne učinke zaradi sprememb v strukturi zaposlenih. V zasebnem sektorju se je medletna stopnja rasti povprečne bruto plače povišala z 1,8 % leta 2009 na 5,1 %, v predelovalnih dejavnostih pa z 0,9 % leta 2009 na kar 8,9 %. Na povišanje rasti so močno vplivali statistični učinek poviševanja povprečne plače v zasebnem sektorju zaradi obsežnega odpuščanja oseb z nižjimi plačami, povišanje minimalne plače in poviševanje plač delavcem, ki so se jim plače začasno znižale med vključitvijo v vladni ukrep začasnega čakanja na delo. Po drugi strani se je bistveno znižala rast stroškov dela v javnem sektorju – leta 2009 je rast povprečne bruto plače zaradi uvedbe novega plačnega sistema znašala 6,6 %, leta 2010 pa 0,0 %.⁴ Ob takih gibanjih je rast ULC v celotnem gospodarstvu v prvem četrtletju 2010 znašala le še 1,4 %, v drugih treh četrtletjih pa je stagnirala. Podobno sliko kažejo tudi relativni stroški dela v Sloveniji v primerjavi z evrskim območjem. Po teh podatkih se je konkurenčnost Slovenije v letu 2010 le malo poslabšala. Rast stroškov dela neposredno vpliva na stroškovno konkurenčnost, posredno pa prek ravni cen tudi na cenovno konkurenčnost gospodarstva. Za dolgoročno vzdržno stanje makroekonomskih ravnotežij je ključnega pomena, da raven stroškov dela glede na produktivnost in raven cen trajno ne odstopa od ravni, ki podjetjem zagotavlja konkurenčnost na trgu. Kazalniki stroškovne in tudi cenovne konkurenčnosti kažejo na odstopanje v smeri apreciacije, torej poslabšanja konkurenčnosti, glede na povprečje drugih članic evrskega območja. Po izredno močnem odstopanju navzgor v letu 2009 se je rast stroškov dela na enoto proizvoda leta 2010 precej umirila, medletno poslabševanje konkurenčnosti, merjene z realnim harmoniziranim kazalnikom, pa se je zmanjšalo. Kljub temu je bila povprečna stroškovna prilagoditev slovenskega gospodarstva na krizne razmere še vedno manjša kot v povprečju evrskega območja. Na to sta vplivala nadpovprečno velik padec BDP in počasno prilagajanje trga dela. Nadaljnje zaostajanje v stroškovnem prilagajanju gospodarstva lahko še dodatno upočasni gospodarsko rast prek zmanjšane investicijske aktivnosti, trajnejše visoke brezposelnosti in izgube tržnih deležev v mednarodni trgovini. V letu 2009 se je primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance zmanjšal na 1,5 % BDP predvsem zaradi majhne domače potrošnje in zniževanja neto plačil obresti v tujino. V letu 2010 se je nadaljnje zmanjševanje primanjkljaja tekočega računa upočasnilo pod vplivom poslabšanja pogojev menjave. Primanjkljaj je lani znašal 1,1 % BDP. Zaradi hitre rasti tujega povpraševanja sta se v prvih treh četrtletjih povečevala predvsem izvoz blaga in uvoz vmesnih proizvodov za potrebe industrije. V zadnjem četrtletju se je nekoliko povečalo tudi domače povpraševanje in s tem uvoz blaga za domačo končno potrošnjo. V povprečju leta 2010 se je količinski izvoz blaga povečal

za 10,2 %, za 2,5 odstotne točke bolj kot uvoz. Kljub temu se je zaradi cenovnih dejavnikov povečal blagovni primanjkljaj, za 0,7 odstotne točke na 2,7 % BDP. Hitrejša rast uvoznih cen se je začela že v drugem četrtnetju 2010 in je dosegla vrh v zadnjem četrtnetju zaradi pospešene rasti cen surovin na svetovnih trgih. Leta 2010 so se uvozne cene povišale za 6,4 %, izvozne cene za 3,0 %, pogoji blagovne menjave pa so se v primerjavi z letom 2009 poslabšali za 3,2 %. To je k primanjkljaju trgovinske bilance prispevalo 1,7 % BDP. Rast menjave storitev, zlasti potovanj, je močno zaostajala za rastjo blagovne menjave. Ob hitrejši rasti uvoza se je presežek v menjavi storitev v letu 2010 zmanjšal s 3,1 % BDP na 2,9 % BDP. Ob za petino manjših neto odtokih faktorskih dohodkov, povezanih predvsem z manjšimi izdatki za plačila obresti na kredite, najete v tujini, so k manjšemu primanjkljaju tekočega računa močno prispevali tudi tekoči transferji. Ti so se zaradi hitrejšega črpanja evropskih sredstev ob koncu lanskega leta prevesili iz primanjkljaja v višini 0,4 % BDP leta 2009 v presežek na ravni 0,3 % BDP v letu 2010. Po daljšem obdobju zmanjševanja zadolženosti se je zasebni sektor⁵ v letu 2010 ponovno neto financiral v tujini. Neto pritoki so dosegli 310 mio EUR, predvsem zaradi povečanja tujih neposrednih in portfeljskih naložb. Pri terjatvah so se najbolj zmanjšale terjatve bank na podlagi gotovine in vlog. Zmanjšala so se tudi posojila domačih bank, dana v tujino, za 143 mio EUR. S hitro rastjo blagovne menjave se je začelo povečevati financiranje s komercialnimi krediti. Prebivalstvo in podjetja so povečali svoje portfeljske naložbe v lastniške in dolžniške vrednostne papirje v tujini, medtem ko so jih banke zmanjšale zaradi zaostrenih razmer na bančnem trgu. Neposredne naložbe so se močno povečale tudi na strani obveznosti zaradi prodaje.

2.

DEJAVNOSTI BANKE SLOVENIJE

2.1. Naloge v okviru ESCB

2.1.1. Institucionalni okvir

Evropska centralna banka, Evrosistem in Evropski sistem centralnih bank Banka Slovenije je z uvedbo evra v Sloveniji 1. januarja 2007 postala del Evrosistema, ki ga sestavljajo Evropska centralna banka (ECB) in nacionalne centralne banke držav evrskega območja. Od uvedbe evra v Sloveniji se guverner Banke Slovenije kot član Sveta ECB udeležuje zasedanj tega organa, ki navadno potekajo dvakrat mesečno. Svet ECB sestavljajo šest članov Izvršilnega odbora ECB in guvernerji nacionalnih centralnih bank držav evrskega območja. Svet ECB med drugim določa denarno politiko za evrsko območje. Poleg tega je guverner Banke Slovenije še vedno tudi član Razširjenega sveta ECB, ki je tretji organ odločanja ECB in zaseda štirikrat letno. Člani Razširjenega sveta ECB so predsednik in podpredsednik ECB ter guvernerji nacionalnih centralnih bank vseh držav članic EU. Strokovnjaki Banke Slovenije so se v letu 2010 udeleževali zasedanj odborov in njihovih delovnih skupin, ko so ti zasedali v širši sestavi Evropskega sistema centralnih bank (ESCB), ki ga sestavljajo ECB in nacionalne centralne banke vseh držav članic Evropske unije, ter tudi v ožji sestavi Evrosistema. Odbori pomagajo pri delu organov odločanja ECB, saj jih ti lahko zaprosijo za strokovne in tehnične nasvete. Nacionalne centralne banke so edini vpisniki in lastniki kapitala ECB. V skladu s Statutom ESCB in ECB so deleži nacionalnih centralnih bank v kapitalnem ključ ECB ponderirani sorazmerno glede na delež držav članic teh nacionalnih centralnih bank v celotnem prebivalstvu in bruto domačem proizvodu EU. Nacionalne centralne banke držav članic EU, ki so uvedle evro, so vplačale celoten delež v kapitalu ECB. Druge nacionalne centralne banke držav članic EU, ki še niso uvedle evra, svojega deleža niso vplačale v celoti, temveč samo določen odstotek zneska, ki bi ga sicer morale vplačati, če bi uvedle evro. Po 29. decembru 2010 prispevki nacionalnih centralnih bank držav članic EU, ki še niso uvedle evra, predstavljajo 3,75 % njihovega vpisanega kapitala. ECB je sklenila, da z 29. decembrom 2010 svoj vpisani kapital poveča za 5 mrd EUR, s 5,76 mrd EUR na 10,76 mrd EUR. Sklenjeno je bilo, da nacionalne centralne banke evrskega območja svoj dodatni prispevek h kapitalu ECB vplačajo v treh enakih letnih obrokih. Ključ za vpis kapitala ECB za Banko Slovenije je od 1. januarja 2009 naprej 0,3288 %. Skupni znesek vplačanega kapitala ECB vseh nacionalnih centralnih bank na dan 29. december 2010 je znašal 5.305 mio EUR.

2.1.2 Izvajanje denarne politike

Evrosistem Na denarnem trgu evrskega območja so se tudi v letu 2010 čutile posledice finančne krize, ki se je začela sredi leta 2007. Kriza se je maja 2010 znova zaostila z dolžniško krizo Grčije, jeseni 2010 pa še Irske. S prostim dostopom bank do posojil Evrosistema – od oktobra 2008 naprej je bila edini pogoj za posojilo zadostna količina finančnega premoženja za zavarovanje posojil – je Evrosistem odgovoril na omejitve pri dostopu do financiranja na finančnih trgih, ki jih je zaradi težav držav čutilo tudi vedno več bank. Evrosistem je zaradi zelo povečanih likvidnostnih potreb bank, nastalih zaradi spremenjenih razmer na denarnem trgu, oktobra 2008 pri posojilnih operacijah odprtega trga uvedel polno dodelitev. Zato so se pri bankah pojavile velike presežne rezerve.

Eonia je bila v letu 2010 vedno pod ključno obrestno mero (1 %), večinoma blizu obrestne mere za mejni depozit (0,25 %; glej sliko 20). Večja negotovost glede prihodnjih likvidnostnih razmer ob dospetju enoletnih posojil, danih v letu 2009, je vodila v večja nihanja eonie in tudi njeno višjo povprečno raven v primerjavi z letom 2009, čeprav je ostala ključna obrestna mera nespremenjena. V nadaljevanju so podrobneje opisane spremembe pri uporabi instrumentov denarne politike in kvantificirane njihove relativne pomembnosti v letu 2010. Pojasnjena je tudi uporaba finančnega premoženja za zavarovanje posojil denarne politike. Instrumenti denarne politike Evrosistema v letu 2010 Osnovne tri skupine instrumentov denarne politike so operacije odprtega trga, odprti ponudbi in obvezne rezerve. Z obveznimi rezervami Evrosistem stabilizira povpraševanje po likvidnosti, z operacijami odprtega trga (povratne operacije glavnega in dolgoročnejšega refinanciranja ter operacije finega uravnavanja) zagotavlja potrebno količino likvidnosti, odprti ponudbi mejnega depozita in mejnega posojila pa v normalnih razmerah izravnavata morebitne neusklajenosti med ponudbo in povpraševanjem po likvidnosti ter s tem stabilizirata eonio v koridorju okrog ključne obrestne mere.⁸ Zaradi že opisanih izrednih razmer so bile operacije odprtega trga in odprtih ponudb v letu 2010 drugačne kot v normalnih razmerah. Tako sta bila povprečno stanje in povprečna ročnost posojil prek operacij odprtega trga zaradi polne dodelitve v vseh operacijah (z eno izjemo) odvisna od povpraševanja bank ter ju ni določil Evrosistem, kot bi bilo normalno. V juliju, septembru in decembru 2010 so banke vrnile 614,4 mrd EUR, ki so si jih izposodile v letu 2009 v treh operacijah dolgoročnejšega refinanciranja z ročnostjo enega leta. Učinek nakupov vrednostnih papirjev v znesku 72,5 mrd EUR je bil nevtraliziran s tedenskimi avkcijami vezanih depozitov. Mejni depozit, ki bi ga banke drugače pri Evrosistemu deponirale le izjemoma, je bil zaradi presežne likvidnosti dnevno uporabljan instrument.

Operacije odprtega trga: OGR, ODR in OFU

Operacije glavnega refinanciranja (OGR) so posojila za en teden, ponujena na tedenskih avkcijah. Izvajajo se po vnaprej objavljenem koledarju. V letu 2010 je Evrosistem izvedel 52 avkcij, vse s polno dodelitvijo po fiksni, vnaprej znani obrestni meri. Povprečen znesek OGR je znašal 133,8 mrd EUR (v letu 2009 149,8 mrd EUR). Slovenske banke in hranilnice so sodelovale na vseh avkcijah. Povprečen znesek OGR je pri slovenskih bankah in hranilnicah znašal 5,4 mio EUR. Operacije dolgoročnejšega refinanciranja (ODR) v obdobju normalnih razmer zagotavljajo bankam dodatno in stabilno refinanciranje. Ta trimesečna posojila so ponujena na mesečnih avkcijah.

Med letoma 2007 in 2009 je bila frekvenca ODR povečana, nabor ročnosti ODR pa razširjen še na eno- in šestmesečne ter enoletne ODR. V letu 2010 je Evrosistem dodatne ODR postopoma opuščal. Izvedeni sta bili še dve z ročnostjo šestih mesecev. Prva, ki je bila najavljena že ob koncu leta 2009, ob koncu marca, druga pa v sredini maja, kot eden izmed odgovorov na poglobljanje dolžniške krize v Grčiji. Obrestna mera teh operacij je bila vezana na povprečno ključno obrestno mero v času do njihovega dospelja, podobno kot je bilo to pri zadnji enoletni ODR decembra 2009. Poleg tega je Evrosistem tudi v letu 2010 vsak mesec izvedel še avkcijo posojila z ročnostjo, enako obdobju izpolnjevanja obveznih rezerv, ki je znašalo med tremi in petimi tedni. Na ODR sta bili vezani še dve spremembi. Prvič, na podlagi normaliziranih razmer na denarnem trgu je Evrosistem aprila poskušal končati polno dodelitev pri trimesečnih ODR. Aprilska ODR je bila prva (in v letu 2010 edina) posojilna operacija odprtega trga po oktobru 2008, kjer so banke licitirale znesek in tudi obrestno mero posojila. Ker pa so se razmere kmalu za tem zaradi težav Grčije drastično poslabšale tudi na denarnem trgu, se je Evrosistem pri ODR že maja vrnil nazaj na polno dodelitev. In drugič, z namenom ločitve izvajanja denarne politike od signaliziranja naravnosti denarne politike, so bile ODR v oktobru, novembru in decembru izvedene z obrestno mero, vezano na povprečje ključne obrestne mere v času do dospelja teh ODR. Obseg ODR je v letu 2010 v povprečju znašal 525,0 mrd EUR (v letu 2009 554,8 mrd EUR), tudi zaradi velike udeležbe bank na treh enoletnih operacijah leto pred tem (glej sliko 21). ODR so tako tudi v letu 2010, merjeno z njihovim deležem v pokrivanju likvidnostnega primanjkljaja Evrosistema, ostale glavni vir zagotavljanja likvidnosti. Slovenskim bankam in hranilnicam je v letu 2010 dospelo 2.611 mio EUR ODR, na 12 takih operacijah pa so skupaj obnovile 1.037 mio EUR (glej sliko 22). Obseg ODR je tako zaradi ročnostne strukture operacij v povprečju leta 2010 znašal 1.596 mio EUR, kar je 450 mio EUR več od povprečja v letu 2009. Na zadnji dan leta 2010 je stanje ODR znašalo 539 mio EUR (zadnji dan leta 2009 2.114 mio EUR).

Druge operacije odprtega trga: CBPP, SMP, posojanje tujih valut.

V skladu z odločitvijo iz maja 2009 o uvedbi t. i. programa nakupa kritih obveznic (Covered Bond Purchase Programme, CBPP)⁹ je Evrosistem tudi v letu 2010 kupoval krite obveznice. Z nakupom 60 mrd EUR kritih obveznic do konca junija 2010 je prispeval k oživitvi primarnega trga, povečal likvidnost teh obveznic in sprožil prve izdaje kritih obveznic v nekaterih državah. Ključni ukrep, s katerim se je Evrosistem spoprijel s posledicami zaostrovanja dolžniške krize držav, je bil program nakupa vrednostnih papirjev (Securities Markets Programme, SMP)¹⁰. Program je opisan v okviru 1 Med decembrom 2007 in koncem januarja 2010 je Evrosistem v sodelovanju z ameriško centralno banko evropskim bankam posojal ameriške dolarje. Maja 2010 je tako posojanje prek tedenskih avkcij s polno dodelitvijo ponovno uvedel kot posojilo, ki je bankam na voljo, če ne najdejo drugega vira, tj. po obrestni meri, ki presega tržno. Povprečni posojeni znesek je bil zanemarljiv. Banke in hranilnice iz Slovenije na teh avkcijah niso sodelovale. Podobno je od konca leta 2008 do konca januarja 2010 evropskim bankam v valutnih zamenjavah posojal švicarske franke. Ker se je povpraševanje zmanjševalo, je valutne zamenjave ob koncu januarja 2010 ukinil. Povprečno stanje valutnih zamenjav evrov v franke je v januarju 2010 znašalo 1,3 mrd EUR, pri bankah in hranilnicah v Sloveniji pa 0,4 mio EUR. Odprti ponudbi in obvezne rezerve Banke so že od sredine oktobra 2008, ko je Evrosistem začel uporabljati polno dodelitev, mejni depozit dnevno uporabljale za nalaganje presežne likvidnosti. Povprečno stanje mejnega depozita pri Evrosistemu je v letu 2010 znašalo kar 145,9 mrd EUR (leta 2009 109,4 mrd EUR).

Kot je razvidno s slike 21, se je z dospeljem enoletnih ODR raven mejnega depozita začela postopoma zniževati. Uporaba mejnega depozita slovenskih bank in hranilnic je bila podobna kot v evrskem območju. V povprečju leta 2010 je znašala 369 mio EUR (leta 2009 356 mio EUR). Mejno posojilo so banke evrskega območja v letu 2010 črpale v omejenem obsegu, v povprečju 0,7 mrd EUR dnevno (leta 2009 0,9 mrd EUR dnevno), na posamični dan pa ne več kot 5,2 mrd EUR. V Sloveniji je bilo mejno posojilo v letu 2010 uporabljeno le enkrat. Obvezne rezerve Evrosistema obsegajo 2 % zneska ustreznih postavk pasivne strani bilance stanja bank.¹¹ Povprečna obveznost obveznih rezerv v evrskem območju je v letu 2010 znašala 211,9 mrd EUR (v Sloveniji 424 mio EUR) in je bila za 2,0 % nižja (v Sloveniji za 0,9 % nižja) od povprečne obveznosti v letu 2009. Znesek stanj na računih, s katerimi banke izpolnjujejo obveznost, je bil v letu 2010 v evrskem območju 213,8 mrd EUR, v Sloveniji pa 428 mio EUR.

Zavarovanje posojilnih poslov Banke Slovenije V skladu s statutom ESCB in ECB morajo biti vse posojilne operacije v zvezi z denarno politiko Evrosistema in za posojila čez dan zavarovane s primernim finančnim premoženjem. To mora izpolnjevati merila, ki so enaka v celotnem evrskem območju. Primerno finančno premoženje se deli na tržno finančno premoženje (dolžniški vrednostni papirji) in netržno finančno premoženje (predvsem bančna posojila).¹² Zaradi povečanega izposojanja bank je Evrosistem že 15. oktobra 2008 začasno, in sicer do konca leta 2009, deloma spremenil merila primernosti finančnega premoženja. Tako so dodatno k obstoječemu premoženju postali primerni (

a) vrednostni papirji (razen listinjenih obveznic) in netržno finančno premoženje z bonitetno oceno med BBB+/Baa1 in BBB-/Baa3;

(b) dolžniški vrednostni papirji, ki jih izdajajo kreditne institucije, s katerimi se trguje na nekaterih neorganiziranih trgih, ki jih določi ECB;

(c) podrejeni dolžniški vrednostni papirji s primernim jamstvom ter

(č) nekateri dolžniški instrumenti, izdani v evrskem območju, denominirani v ameriških dolarjih, britanskih funtih ali japonskih jenih.

Navedene ukrepe je Evrosistem 7. maja 2009 podaljšal do konca leta 2010, nato pa 8. aprila 2010, kot enega izmed odgovorov na državne dolžniške krize, podaljšal še veljavnost ukrepa pod (a) za nedoločen čas, skupaj z najavo uvedbe dvojnih odbitkov, odvisnih od bonitetne ocene, ki se bodo od 1. januarja 2011 naprej uporabljali pri določanju vrednosti tega finančnega premoženja. S 3. majem 2010 je zaradi sprejetja programa zmanjšanja fiskalnega primanjkljaja in strukturnih sprememb umaknil upoštevanje bonitetnega praga (tj. bonitetne ocene BBB-/Baa3) pri presoji primernosti vrednostnih papirjev, ki jih izda ali garantira grška vlada. Slovenske banke in hranilnice uporabijo finančno premoženje za zavarovanje poslov z Banko Slovenije tako, da ga prenesejo v sklad finančnega premoženja pri Banki Slovenije. Finančno premoženje, ki je izdano, odobreno ali poravnano v Sloveniji, prenesejo v sklad bodisi z zastavo primernih vrednostnih papirjev, ki so v KDD (Centralni klirinško depotni družbi, d. d.), bodisi z vpisom zastavne pravice na bančnem posojilu, ki je vpisano v registru bančnih posojil pri Banki Slovenije. Finančno premoženje, izdano v tujini, prenesejo v sklad prek korespondenčnega centralnobančnega modela.¹³ Po povečanju v letu 2009 je ostala višina sklada finančnega premoženja v letu 2010 razmeroma stabilna, gibala se je med 3,8 mrd EUR in 4,1 mrd EUR. Ob koncu leta je znašala 3,9 mrd EUR, od tega je bilo v skladu za 2,1 mrd EUR vrednostnih papirjev, izdanih v Sloveniji, 0,7 mrd EUR vrednostnih papirjev, izdanih v tujini, in 1,1 mrd EUR domačih bančnih posojil. Domača bančna posojila so slovenske banke in hranilnice začele uporabljati decembra 2008, medtem ko bančnih posojil, danih posojilojemalcem v tujini, niso uporabljale.

Slika 24: Sklad finančnega premoženja pri Banki Slovenije na dan 31. 12. 2010 – struktura glede na geografski izvor premoženja domači vrednostni papirji: 2.111 mio EUR; 54 % tuji vrednostni papirji: 674 mio EUR; 17 % domača bančna posojila: 1.143 mio EUR; 29 %

Vir: Banka Slovenije

Slika 25: Sklad finančnega premoženja pri Banki Slovenije na dan 31. 12. 2010 – struktura vrednostnih papirjev glede na tip in bančna posojila

Banka Slovenije aktivno sodeluje pri uvedbi novega sistema upravljanja zavarovanja terjatev centralnih bank – CCBM2 (Collateral Central Bank Management). Ta bo temeljil na enotni tehnični platformi, ki bo v skupni lasti centralnih bank Evrosistema. Platforma se vzpostavlja, da bi se zagotovili večja tehnična in stroškovna učinkovitost ter harmonizacija delovanja zalednih operacij centralnih bank pri posojanju v okviru denarne politike. Zlasti pa se bo bankam evrskega območja omogočil dostop do zavarovanja prek poenotenega sistema

2.1.3. Soupravljanje deviznih rezerv ECB

Ob prevzemu evra 1. januarja 2007 je Banka Slovenije na Evropsko centralno banko (ECB) prenesla svoj delež deviznih rezerv v USD in zlatu. Glavni namen mednarodnih denarnih rezerv je zagotoviti zadostno likvidnost pri izvajanju operacij na deviznem trgu. K deviznim rezervam ECB so svoj delež prispevale vse centralne banke območja evra in z njimi skupaj z ECB tudi upravljajo. Banka Slovenije in luksemburška centralna banka od 1. januarja 2007 skupaj upravljata svoj delež mednarodnih denarnih rezerv ECB. Poleg mednarodnih denarnih rezerv, ki so bile prenesene na ECB, ima Banka Slovenije tudi del svojih naložb v tuji valuti, če bi ECB morda dodatno vpoklicala denarne rezerve, kar je v skladu z določbami 30. člena Protokola o statutu Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke (glej tudi poglavje 2.2.3).

2.1.4. Gotovinsko poslovanje

Prek Banke Slovenije je do konca leta 2010 šlo v obtok neto 1,21 mrd EUR gotovine, od tega 1,17 mrd EUR bankovcev (103,19 mio kosov) in 45,59 mio EUR kovancev (173,18 mio kosov). Količinsko je bilo največ bankovcev za 20 EUR (119,57 mio kosov), sledita pa mu apoena za 10 EUR (14,83 mio kosov) in 500 EUR (0,63 mio kosov). Pri vseh drugih apoenih (200 EUR, 100 EUR, 50 EUR in 5 EUR) je bilo število izdanih bankovcev manjše od števila vrnjenih v Banko Slovenije. Pri kovancih je bilo količinsko največ neto izdanih kovancev za en (44,28 mio kosov) in dva evrska centa (34,98 mio kosov), najmanj pa je bilo neto izdanih kovancev za en EUR (6,45 mio kosov).

Do 31. decembra 2010 je ostalo v obtoku še 46,90 mio kosov tolarskih bankovcev (vrednih 7,99 mrd SIT), 445,81 mio kosov tolarskih kovancev (vrednih 2,17 mrd SIT) in 20,92 mio kosov bonov (vrednih 404,14 mio SIT). Glede na obtok ob koncu leta 2005 se je iz obtoka vrnilo skupno 58,6 % kosov oziroma 96,3 % vrednosti tolarskih bankovcev in 13,5 % kosov oziroma 37,4 % vrednosti tolarskih kovancev. Vrednostni boni in tolarski bankovci so zamenljivi na blagajniškem okencu Banke Slovenije brez časovne omejitve, tolarski kovanci pa do 31. decembra 2016.

Opravljenih je bilo 5.452 blagajniških prejemkov in izdatkov evrske gotovine (leta 2009 9.686), 3.949 vplačil ter izplačil gotovine za potrebe državnih organov (leta 2009 5.152) ter 4.122 menjav tolarskih bankovcev in kovancev. V števnici Banke Slovenije je bilo prešteti 79,0 mio kosov bankovcev in kovancev (leta 2009 41,19 mio kosov bankovcev in kovancev), od tega 38,64 mio kosov bankovcev in 40,36 mio kosov kovancev (leta 2009 34,63 mio kosov bankovcev in 6,56 mio kosov kovancev). Za zagotovitev primerne kakovosti bankovcev v obtoku je bilo izločenih in uničenih skupno 10,8 mio kosov bankovcev (leta 2009 16,77 mio kosov bankovcev).

Oskrbo države z evrsko gotovino je Banka Slovenije zagotavljala prek depojev bankovcev Banke Slovenije pri petih poslovnih bankah, njihovo poslovanje pa je dnevno preverjala. Strokovna komisija za preverjanje, testiranje in nastavitev naprav za obdelavo bankovcev in kovancev je v letu 2010 izvedla 35 t. i. monitoring testov, s katerimi je preverjala ustreznost in pravilnost delovanja naprav za obdelavo bankovcev v poslovnih bankah.

Na podlagi pridobljenih podatkov (število in vrsta sortirnih sistemov), je Banka Slovenije izdelala terminski načrt testiranja. Upoštevano je bilo dejstvo, da v Sloveniji večina aktivnosti v zvezi s preverjanjem pristnosti in primernosti evrskih bankovcev poteka v petih depojih bankovcev Banke Slovenije (NLB, NKBM, Banka Celje, Gorenjska banka in Banka Koper), kjer je bilo opravljeno tudi največ testiranja. V letu 2010 so bili vsi testi uspešni. V letu 2010 je bilo po podatkih Nacionalnega analitskega centra (v nadaljevanju: NAC) za evrske bankovce in Nacionalnega analitskega centra za evrske kovance (v nadaljevanju: CNAC) ugotovljenih 2.603 kosov ponarejenih evrskih bankovcev in 1.518 kosov kovancev, v letu 2009 pa 1.891 kosov evrskih bankovcev in 1.448 kosov evrskih kovancev. V letu 2010 se je v Republiki Sloveniji povečalo število odkritih kosov ponaredkov evrskih bankovcev in število ponaredkov evrskih kovancev (pri bankovcih povečanje za 37,6 %, pri kovancih pa za 4,8 %). Vrednost ugotovljenih evrskih ponaredkov je v letu 2010 znašala 746.323,00 EUR, leta 2009 pa 118.592,00 EUR. Povečanje za 529,3 % je posledica dveh goljufij. Brez navedenih goljufij je bila vrednost ponaredkov 86.323,00 EUR, kar je za 27,2 % manj kot v letu 2009. Največji del ponarejenih evrskih bankovcev v količinski strukturi predstavljajo bankovci za 500 EUR (51,1 %), pri ponarejenih evrskih kovancih pa prevladujejo ponaredki za 2 EUR (63,1 %). Število ponaredkov evrske gotovine v Sloveniji, unovčenih v bankah in trgovinah, nekoliko upada. Primerjava podatkov Evrosistema na tem področju uvršča RS v zadnjo četrtino držav glede števila odkritih ponaredkov gotovine na tisoč prebivalcev. V letu 2010 je bilo odkritih tudi 138 kosov ponaredkov tuje gotovine (ameriški dolarji, bosanske konvertibilne marke), v letu 2009 pa 61 kosov. Kakovost ponarejene tuje gotovine se z leti izboljšuje, zato uporabniki ponaredke težje prepoznajo (zlasti ponaredke ameriških dolarjev).

3. ORGANIZACIJA BANKE SLOVENIJE

Svet Banke Slovenije Organa Banke Slovenije sta guverner Banke Slovenije in Svet Banke Slovenije. Svet Banke Slovenije sestavlja pet članov: guverner in štirje viceguvernerji. Guverner lahko pooblasti enega od viceguvernerjev za svojega namestnika.

Na dan 31. 12. 2010 so Svet Banke Slovenije sestavljali:

- *dr. Marko Kranjec, guverner*
- *Darko Bohnec, viceguverner*
- *mag. Janez Fabijan, viceguverner*
- *mag. Stanislava Zadavec Capriolo, viceguvernerka*

V letu 2010 je prišlo do naslednjih sprememb v sestavi Sveta Banke Slovenije:

- *Državni zbor je na seji dne 26. 3. 2010 sprejel sklep o imenovanju mag. Stanislave Zadavec Capriolo za viceguvernerko in članico Sveta Banke Slovenije za dobo šestih let. Mandat je nastopila dne 6. 4. 2010.*
- *Dne 8. 9. 2010 je prenehalo delovno razmerje g. Andreju Rantu, namestniku guvernerja. Poziv za zbiranje predlogov možnih kandidatov za člana Sveta Banke Slovenije je bil objavljen v Uradnem listu št. 82/2010 dne 18. 10. 2010. Organiziranost banke Vsa dela Banke Slovenije opravljajo zaposleni v naslednjih organizacijskih enotah: sektor, oddelek, odsek in referat (glej organizacijsko shemo).*

V okviru sektorja se zagotavlja koordinacija dela med oddelki. Sektorje praviloma koordinirajo guverner, viceguvernerji in direktor – koordinator. V oddelkih se izvršujejo operativna in druga dela podobne vsebine. V Banki Slovenije je 14 oddelkov, ki se lahko delijo na manjše organizacijske enote, odseke in referate.

Komisije, odbori in delovna telesa banke V Banki Slovenije deluje 20 komisij, 5 odborov in 6 delovnih skupin na različnih področjih poslovanja.

Pomembnejša delovna telesa so:

- *Komisija za licenciranje (predsednica Stanislava Zadavec Capriolo od 10. 5. 2010);*
- *Komisija Sveta Banke Slovenije za pripravo mnenj za izdajo dovoljenja za opravljanje funkcije člana uprave banke (predsednik Darko Bohnec od 10. 5. 2010);*
- *Komisija Sveta Banke Slovenije za raziskovalno delo (predsednik mag. Tomaž Košak);*
- *Revizijski odbor v Banki Slovenije (predsednik dr. Dušan Zbašnik);*
- *Investicijski odbor (predsednik Ernest Ermenc od 7. 9. 2010);*
- *Odbor za operativna tveganja (predsednik Darko Bohnec);*
- *Likvidnostna komisija (predsednik mag. Tomaž Košak);*
- *Komisija za prekrške (predsednica Jasna Iskra od 2. 3. 2010);*
- *Skupina za krizno upravljanje (predsednica Stanislava Zadavec Capriolo od 1. 12. 2010).*

Zaposleni Na dan 31. 12. 2010 je bilo v Banki Slovenije zaposlenih 420 delavcev. Slika 30: Število zaposlenih v Banki Slovenije na zadnji dan v letu 393 394 408 414 435 425 424 428 420 370 380 390 400 410 420 430 440 število zaposlenih 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 leto Vir: Banka Slovenije.

4 RAČUNOVODSKI IZKAZI

2.1. Banka Slovenije kot posojilodajalec v sili

Zakon o Banki Slovenije v 4. členu navaja kot enega izmed ciljev Banke Slovenije tudi prizadevanje za finančno stabilnost. Zato lahko Banka Slovenije na podlagi 14. točke 12. člena tega zakona deluje kot posojilodajalec v skrajni sili, tj. v zameno za ustrezno zavarovanje posoja sicer solventni banki oziroma hranilnici, ki bi se znašla v nenadnih likvidnostnih težavah. Banka Slovenije v letu 2010 ni odobrila nobenega takega posojila. 2.1.4 Plačilni in poravnalni sistemi Plačilni in poravnalni sistemi so pomemben del finančne infrastrukture tržnih gospodarstev, saj s svojim varnim in učinkovitim delovanjem omogočajo zanesljivo, pravočasno in stroškovno učinkovito poravnavo finančnih transakcij, med katerimi so zlasti pomembne transakcije iz naslova izvajanja denarne politike centralne banke. Ker tako prispevajo k splošni stabilnosti in učinkovitosti gospodarstva, veljajo plačilni in poravnalni sistemi za vitalni del gospodarske in finančne infrastrukture.

Banka Slovenije kot centralna banka pri plačilnih in poravnalnih sistemih nastopa v več vlogah, in sicer skrbi za stabilnost posameznih udeležencev v plačilnih sistemih, pregleduje varnost in učinkovitost plačilnih in poravnalnih sistemov ter upravlja plačilni sistem, ki omogoča poravnavo v centralnobančnem denarju.

Pomembna je tudi njena vloga katalizatorja oziroma spodbujevalca aktivnosti tržnih udeležencev, da bi se izboljšala konkurenca in pospešil razvoj. Ne glede na to, v kateri vlogi Banka Slovenije nastopa, je njen cilj zagotoviti transparentnost delovanja in jasnost temeljnih usmeritev vsem udeležencem v plačilnih in poravnalnih sistemih.

TARGET2 TARGET2 je vseevropski plačilni sistem, ki omogoča sprotno poravnavo posameznih plačil. Kot celoto ga upravlja Evrosistem, deluje na enotni skupni tehnološki platformi, pravno-formalno pa vsaka centralna banka, vključena v TARGET2, upravlja svojo nacionalno komponento.

Slovenska se imenuje TARGET2-Slovenija.

V okviru aktivnosti Evrosistema se je tudi v letu 2010 nadaljeval razvoj funkcionalnosti plačilnega sistema TARGET2. V novembru je bila tako izvedena nadgradnja, v okviru katere so bile uvedene prilagoditve tehnološke platforme TARGET2 zaradi načrtovane vzpostavitve novega sistema upravljanja zavarovanja terjatev centralnih bank in prilagoditve, ki udeležencem omogočajo dostop do plačilnega sistema prek svetovnega spleta. V povezavi z nadgradnjo je Banka Slovenije za vse udeležence TARGET2-Slovenija organizirala testiranje.

Namen je bil udeležencem plačilnega sistema omogočiti preizkus ustreznosti prilagoditev njihove lastne tehnološke podpore, potrebnih zaradi nadgradenj. Skladno s temi dopolnitvami je Banka Slovenije prenovila tudi Splošne pogoje za udeležbo v TARGET2-Slovenija. Na ravni Evrosistema je bil pripravljen tudi predlog uvedbe sporočilnega standarda ISO 20022.

Obravnavo tega predloga z udeleženci TARGET2 je v Sloveniji potekala v okviru Nacionalne

skupine uporabnikov TARGET2, ki deluje pod okriljem Banke Slovenije. Na podlagi odziva vseh udeležencev je bila v decembru 2010 v okviru Evrosistema pripravljena strategija uvedbe standarda ISO 20022 v plačilni sistem TARGET2. V skladu z njo bo uvedba standarda potekala v treh korakih, in sicer v letih od 2013 do 2015. V povezavi z nadaljnjim razvojem plačilnega sistema TARGET2 so v letu 2010 v okviru Evrosistema potekale tudi priprave na naslednjo večjo nadgradnjo tehnološke platforme, ki je predvidena v novembru 2011.

S to nadgradnjo bodo uvedene predvsem prilagoditve za izboljšanje vmesnika, prek katerega udeleženci spremljajo poslovanje v plačilnem sistemu.

– njen okvir je bil dokončno določen v decembru 2010

–je v Sloveniji potekala v okviru Nacionalne skupine uporabnikov TARGET2. TARGET2

-Securities TARGET2

-Securities (T2S) je projekt Evrosistema za vzpostavitev enotne tehnične platforme tudi za poravnavo poslov z vrednostnimi papirji na način, ki bo pomenil prevzem funkcije poravnave vrednostnih papirjev od evropskih centralnih depotnih družb in skupaj z denarnimi računi njeno centralizacijo na enotni platformi v upravljanju centralnih bank.

Glavni namen T2S je zagotoviti integracijo.

Razdrobljene in lokalno orientirane infrastrukture za poravnavo vrednostnih papirjev v Evropski uniji ter s tem povečati učinkovitost in varnost poravnave vrednostnih papirjev, kar bo omogočilo večjo globalno konkurenčnost evropskih trgov vrednostnih papirjev. Odločitev o izgradnji T2S je bila sprejeta julija 2008, za izgradnjo in upravljanje platforme pa so pristojne centralne banke Francije, Italije, Nemčije in Španije. V letu 2010 je na ravni Evrosistema potekala priprava podrobnih uporabniških funkcijskih specifikacij kot ključnega tehničnega dokumenta za delovanje T2S ter zagotovitev povezljivosti med centralnimi depotnimi družbami in T2S.

Aktivnosti so potekale tudi na področjih oblikovanja osnutkov zavezujočih pogodbenih razmerij o uporabi T2S med posameznimi udeleženci (pri čemer so ključni Evrosistem, centralne depotne družbe in centralne banke zunaj Evrosistema), dopolnitve strukture upravljanja projekta za fazo vzpostavitve T2S ter opredelitve stroškov izgradnje in delovanja ter cenovne politike T2S. Ključne odločitve Sveta ECB v letu 2010 so se nanašale na premik roka izgradnje T2S na september 2014, potrditev Smernice T2S, potrditev stroškov izgradnje, delovanja in cene transakcije. Dodatno je potekala priprava kriterijev za izbor ponudnikov komunikacijskega omrežja za dostop do T2S. Aktivnosti Banke Slovenije na področju T2S so obsegale sodelovanje na ravni Evrosistema in delovanje v nacionalnem okolju. V nacionalnem okolju Banka Slovenije vzdržuje aktiven dialog s slovenskimi tržnimi udeleženci v okviru Nacionalne uporabniške skupine za T2S, katere primarna naloga je oblikovanje najučinkovitejšega načina vključitve slovenskega okolja na T2S.

Aktivnosti potekajo na podlagi analize tehnične dokumentacije T2S in identifikacije potrebnih prilagoditev v okolju Centralne klirinško depotne družbe (KDD), Banke Slovenije in drugih tržnih udeležencev. Hkrati v okviru skupine poteka širša izmenjava informacij in mnenj v zvezi s projektom T2S ter priprava komentarjev in stališč nacionalnega okolja v okviru posvetovanj znotraj Evrosistema. Ožje gledano bo T2S pomenil postavitve harmoniziranih tehničnih in pravnih zahtev do evropskih centralnih depotnih družb na različnih področjih (tehnični dostop, nabor in raven storitev, cenovna politika, upravljanje, spremembe funkcionalnosti ...).

Zato bodo v vseh nacionalnih okoljih potrebne prilagoditve.

Obseg prilagoditev je odvisen od neskladja med predvidenim načinom delovanja T2S in trenutnimi tržnimi praksami v posameznih nacionalnih okoljih. V tem kontekstu je Banka Slovenije v letu 2010 intenzivno sodelovala s KDD pri pripravi tehničnega modela vključitve KDD na T2S, kar bo, vključno z elementi iz pogodbenega razmerja med Evrosiste-

mom in KDD, podlaga za odločitev KDD glede vključitve na T2S. V nadaljevanju bo model podlaga za pripravo podrobnejše tehnične dokumentacije internih prilagoditev v KDD in delno tudi v Banki Slovenije. Hkrati je potekala identifikacija nujnih zakonskih prilagoditev za vzpostavitev stabilnega pravnega okvira za nadaljevanje dela KDD na implementaciji tehnične rešitve. Zato so se v oktobru v sodelovanju Banke Slovenije, KDD, Ministrstva za finance in Agencije za trg vrednostnih papirjev začele aktivnosti za prilagoditev zakonodaje. Dodatno je Banka Slovenije začela pripravljati analizo potrebnih internih prilagoditev. Te bodo nujne zaradi prevzema funkcije vodenja denarnih računov slovenskih udeležencev T2S, kar bo zahtevalo določene spremembe v strukturi denarnih računov članov KDD, ki jih že danes vodi Banka Slovenije.

Sistem upravljanja zavarovanja terjatev centralnih bank – CCBM2 Sistem.

Upravljanja zavarovanja terjatev centralnih bank (Collateral Central Bank Management – CCBM2) je projekt Evrosistema za izgradnjo enotne tehnične in stroškovno učinkovite platforme za upravljanje z zavarovanjem vseh kreditnih operacij centralnih bank Evrosistema. V skladu z načelom decentralizacije bodo centralne banke svoje naloge še naprej izvajale v svojem domačem okolju, obstoječo tehnično podporo pri upravljanju kreditnih operacij pa bodo lahko prenesle na CCBM2.

Tehnološka zasnova platforme temelji na modularni sestavi, kar posameznim centralnim bankam omogoča izbor potrebnih funkcionalnosti platforme v skladu z njihovimi potrebami in potrebami nacionalnega okolja. Funkcionalni okvir CCBM2 bo omogočal izvajanje osnovnih storitev pri upravljanju domačega in čezmejnega primerne finančnega premoženja (transakcije in skrbništvo) v realnem času. Zagotovljena bo tudi podpora vsem storitvam centralnih depotnih družb, ki so zaradi visoke stopnje avtomatizacije namenjene učinkovitejši rabi razpoložljivega finančnega premoženja tržnih udeležencev, t. i. storitvam tristranskega upravljanja finančnega premoženja (Three-party Collateral Management Services) in storitvam avtomatskega izvajanja zavarovanja (Autocollateralisation). Zagotovljena bo tudi skladnost CCBM2 s plačilnim sistemom TARGET2 in načrtovano poravnalno platformo TARGET2-Securities. Aktivnosti Banke Slovenije so na področju CCBM2 v letu 2010 obsegale intenzivno sodelovanje pri oblikovanju podrobne projektne tehnične dokumentacije v okviru delovnih teles Evrosistema.

Obširne aktivnosti so bile povezane tudi z oblikovanjem harmonizirane pravne podlage, strategij testiranja in prehoda na uporabo CCBM2, varnostne politike in najučinkovitejšega načina povezljivosti CCBM2 z drugimi projekti Evrosistema. Na tej podlagi je bil pripravljen in potrjen koncept vključitve Banke Slovenije in njenih nasprotnih strank v CCBM2, ki je bil sprejet ob upoštevanju nacionalnih posebnosti ureditve izvajanja in zavarovanja kreditnih operacij.

Banke Slovenije Enotno območje plačil v evrih:

*– SEPA Cilj vzpostavitve enotnega območja plačil v evrih (Single Euro Payments Area
– SEPA je ustvariti integriran evropski trg plačilnih storitev v evrih, na katerem bo uveljavljena učinkovita konkurenca ter odpravljeno razlikovanje med plačili v državi in čezmejnimi plačili.*

Vzpostavitev SEPA v Sloveniji vodi Združenje bank Slovenije (ZBS), ki je tudi član Evropskega sveta za plačila (European Payments Council). Z izpolnitvijo zahteve po dosegljivosti za čezmejne direktne obremenitve SEPA 1. novembra 2010, v skladu z Uredbo (ES) št. 924/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o čezmejnih plačilih v Skupnosti in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2560/2001, so slovenski ponudniki plačilnih storitev ponudili vseevropski plačilni instrument, ki slovenskim potrošnikom in podjetjem omogoča plačilo obveznosti v skladu s shemo direktnih obremenitev SEPA v državi in

čezmejno v SEPA. Pri postopnem prehodu starih kreditnih plačil na že uveljavljena kreditna plačila SEPA je bil pomemben mejnik uvedba obrazca Univerzalnega plačilnega naloga (prav tako 1. novembra 2010), ki bo postopoma nadomestil stare obrazce za izvrševanje kreditnih plačil. Banka Slovenije je tudi v letu 2010 aktivno sodelovala v delovnih in podpornih skupinah projekta SEPA ter v Nacionalnem odboru za implementacijo SEPA, ki delujejo pod okriljem ZBS.

V okviru navedenega odbora ima Banka Slovenije možnost predstaviti svoja stališča in vplivati na sprejetje pomembnih odločitev glede uvedbe SEPA v Sloveniji. Aktivna udeležba Banke Slovenije v delovnih in odločitvenih telesih projekta SEPA zagotavlja potrebno podlago za izvajanje njenih nalog.

Banka Slovenije kot del Evrosistema podpira projekt SEPA tudi na nacionalni ravni, v njem pa nastopa v vlogi katalizatorja oziroma pospeševalca sprememb. Pri tem so njene primarne naloge vezane na usklajevanje in usmerjanje aktivnosti bančnega sektorja v skladu s politiko Evrosistema. Svojo podporo projektu SEPA Banka Slovenije izraža tudi v okviru Nacionalnega foruma SEPA, ki je bil oživljen na začetku leta 2010 ter pomeni priložnost za dialog med ponudniki in uporabniki plačilnih storitev. Ena ključnih nalog Banke Slovenije v okviru Nacionalnega foruma SEPA je prispevati h graditvi pozitivne podobe SEPA in s tem posredno spodbujati deležnike k čimprejšnjemu prehodu na že uveljavljene rešitve SEPA. Aktivnosti Banke Slovenije na področju SEPA so v letu 2010 obsegale tudi redno spremljanje napredka pri implementaciji SEPA v Sloveniji, in sicer pri kreditnih plačilih SEPA, direktnih obremenitvah SEPA in kartičnih plačilih SEPA. Napredek pri prehodu na uporabo kreditnih plačil SEPA v Sloveniji – **na ravni plačilnih sistemov** – Banka Slovenije mesečno objavlja tudi na svojih spletnih straneh. Veliko pozornosti, predvsem z vidika presojanja vplivov na slovensko okolje, je bilo v letu 2010 posvečene vsebini nastajajoče uredbe Evropske komisije, katere primarni namen je pospešiti in končati prehod na uporabo vseevropskih plačilnih instrumentov.

Tako spreminja značaj projekta SEPA iz samoregulatornega v projekt, ki je podprt z nujnimi zakonodajnimi ukrepi. Določeni elementi uredbe bodo z njeno uveljavitvijo vplivali tudi na slovenski bančni sektor, uporabnike plačilnih storitev in tudi na Banko Slovenije, kot ponudnika plačilnih storitev države, občin in drugih strank. Upravljanje infrastrukture SEPA in poravnalna funkcija Banka Slovenije zagotavlja povezavo sistemov za izvrševanje (predvsem čezmejnih) kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA v upravljanju družbe Bankart d. o. o. do vseevropskih plačilnih sistemov za izvrševanje plačil s tema plačilnima instrumentoma, ki jih upravlja EBA Clearing. Kot neposredni udeleženec vseevropskih plačilnih sistemov Banka Slovenije bankam in hranilnicam v Sloveniji omogoča izmenjavo kreditnih plačil SEPA s skoraj 4.500 ponudniki plačilnih storitev v Evropi. Z zagotovitvijo povezave tudi za direktne obremenitve SEPA, ki je bila vzpostavljena 1. novembra 2010, pa Banka Slovenije zagotavlja čezmejno dosegljivost bančnih računov v Sloveniji za direktne obremenitve SEPA. S tem je bilo bankam in hranilnicam omogočeno, da so izpolnile zahtevo, ki izhaja iz Uredbe (ES) št. 924/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o čezmejnih plačilih v Skupnosti in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2560/2001 Banka Slovenije je tudi v letu 2010 za plačilne sisteme SEPA IKP, Poravnava bankomatov in Poravnava kartic (v upravljanju družbe Bankart d. o. o.) ter Multilateralni kliring Activa (v upravljanju Banke Koper d. d.) in Multilateralni kliring Mastercard (v upravljanju družbe Mastercard International) izvajala funkcijo poravnalnega agenta. To pomeni, da na računih udeležencev teh plačilnih sistemov pri sebi v netveganem centralnobančnem denarju zagotavlja poravnavo njihovih terjatev in obveznosti z naslova udeležbe v teh plačilnih sistemih. Pregled nad delovanjem plačilnih in poravnalnih sistemov Pregled nad delovanjem plačilnih in poravnalnih sistemov je centralnobančna funkcija. Njen cilj je v procesu spremljanja, analiziranja in usmerjanja sprememb (tudi z ukrepanjem v primerih, da plačilni in poravnalni sistemi ne izpolnjujejo predpisanih zahtev in standardov) zagotavljati varnost in učinkovitost v plačilnih in poravnalnih sistemih ter tako prispevati k zagotavljanju

